

Enkele ideeën over
de internationale
machtverhoudingen

II

door

Juul Verhelst

Doctor in geschiedenis

Nog altijd overheersen de V.S.A. in bewapening, vooral technologisch bekeken (Men leze hiervoor de recente brochure van Pax Christi, "Wapens groeien niet aan bomen". Daar wordt een historiek van de bewapeningswedloop geschetst, zodat wij ons van de behandeling van dit aspekt ontslagen achten). Maar dit technologisch onevenwicht is toch ook weer zó relatief, dat een oorlog alleen verliezers zou laten. De hegemonie van het imperialisme is doorbroken, maar "de tijger" blijft gevaarlijk.

Natuurlijk zijn er in beide militaire machtsblokken zowel duiven als havikken, wat alleen maar betekent dat er tegenstrijdige meningen bestaan of kunnen bestaan over het investeren in en over het drukking uitvoeren met die wapens. Het zou onrealistisch zijn achter die meningen alleen maar individuen te zien. Immers, wie in de technologische wedren een te grote achterstand oploopt, riskeert veel en handelt onverantwoord. Moest het louter om het bevriezen van bestaande wapens gaan, dan was een overeenkomst allicht gemakkelijker.

Het "evenwicht in de afschrikking" is een absurde realiteit. Gelukkig is niet alleen de technologie belangrijk. Er zijn ook nog de interne spanningen binnen het imperialisme en er is het feit dat "het imperialisme niet meer doet wat het wil".

Wat betekent die zin, "het imperialisme doet niet meer wat het wil" ? Daarmee bedoelen wij, dat het imperialisme minder bewegingsvrijheid heeft om naar een wereldoorlog te oriënteren. Niet alleen liggen de machtsverhoudingen t.o. de socialistische landen daar niet gunstig voor, maar ook in de Derde Wereld is veel veranderd.

Vergelijken wij even met de toestand na de crisis van 1929-1930. Het kapitalisme was in de meest ontwikkelde landen toen reeds toe aan een begin van staatsmonopolie-kapitalisme. De oplossing van de crisis kon toen nog liggen in een verdere uitbouw en verbreding van dit systeem. Maar zo iets bekommt men niet via een kongres van economen of door het werk van planburo's of door rationalisatie. De middelen daartoe zijn geweest: oorlogsvoorbereiding en harde klassenstrijd. Teert de burgerij op oorlogswinst dan is oorlog onvermijdbaar. En wat die klassenstrijd betreft: door fascistische mobilisatie werden de massa's "ingegliedert".

Is de burgerij niet meer "vrij" om oorlog te voeren zoals zij dat wil, dan wordt haar maatschappelijk systeem meer dan vroeger kwetsbaar voor de interne kontradikties. De technologie blijft dus belangrijk voor de

internationale verhoudingen, maar plaatselijk zijn het de sociale spanningen die aan betekenis winnen.

Dit is zó waar, dat wij vaststellen hoe sinds 1960 ook kleinere staten en volken zich een weg naar het socialisme banen. Het is ondenkbaar dat Cuba, Viëtnam of Angola de eerste socialistische staten konden zijn. Dat konden alleen de enorme massa's van het tsaristisch rijk in 1917 en van China in 1949. Alleen de even belangrijke massa's van India bevochten ook hun nationale bevrijding. Het is niet overdreven te zeggen, dat wanneer plaatselijke klassenstrijd sindsdien verloopt in het voordeel van proletariaat en volk, zoiets gebeurt "onder de paraplu" van de socialistische landen(ook dank zij de solidariteit van heel de wereld).

Het mechanisme zit dus in elkaar als volgt : wanneer de zeer grote meerderheid van een volk zich tegen het imperialisme keert, dan wordt een overwinning mogelijk dank zij de verschuiving in de machtsverhoudingen. Rechtstreekse inzet van Amerikaanse troepen wordt steeds minder mogelijk. Maar is de meerderheid niet absoluut of zelfs nipt, dan blijft het imperialisme ook sterk dank zij plaatselijke krachten (Chili, Portugal). In dit laatste geval helpen ook wapenleveringen niet om de reactie te verslaan en is een voorzichtige koers geboden (Nog altijd geldt : revolutie is geen exportartikel).

- 0 -

China heeft zich van onder de paraplu weggetrokken. Het wordt stilaan duidelijk dat de sociale samenstelling van die bevolking daarvoor mee verantwoordelijk is. Met nog steeds maar 2,5 % industriearbeiders op de actieve bevolking is die natie niet toe aan een industrialisatiepolitiek. Opdrijven van de produktie is nu eenmaal nog niet hetzelfde als industrialisatie, heeft vooral voor de toekomstige generaties niet dezelfde kwalitatieve betekenis.

Men acht het mislukken van "de grote sprong voorwaarts" (een voluntarische poging om ineens heel veel te bereiken rond 1960) een zware hongersnood en de terugtrekking van sowjet-technici verantwoordelijk voor het afknappen van het industrialisatie-ritme. Die ervaringen hadden moeten inzicht geven in de noodzaak van een berekend industrialisatie-ritme en van hechtere samenwerking met de socialistische wereld. Maar integendeel werd het voluntarisme op politiek niveau gebracht en werd "de ontwikkeling uit eigen kracht" geponeerd. De resultaten zijn er dan ook naar.

En wanneer de sowjet-technici dat voorzien hebben, dan is hun terugkeer verantwoord geweest : zij moesten daar de verantwoordelijkheid niet van op zich nemen.

China heeft de revolutionaire ervaring opzij geschoven in volgende standpunten :

- 1° De theorie van omkering van een oorlogstoestand tot een revolutie (door Lenin geformuleerd toen de arbeidersklasse tegen haar wil en belang in een imperialistische oorlog betrokken werd) door de Maoïsten op haar kop gezet : "doorheen de oorlog naar een revolutie"! Gezien de S.U. en de grote meerderheid van de K.P.'s niet te vinden waren voor een breuk tussen klassebelang en vredespolitiek werden zij tot rem op de revolutionaire ontwikkeling verklaard. Het begrip "sociaal imperialisme" -in feite een betekenisloze frase- werd dan gekreëerd en oorlogszuchtige bedoelingen werden de S.U. toegeschreven. Wanneer men doordenkt op de chinese theorieën, dan komt men tot het besluit dat de S.U. in de ogen van Mao oorlogszuchtig is (als "imperialisme") en tevens te mak en verraderlijk (omdat een wereldkonflikt vermeden wordt).
- 2° Om volledig op eigen kracht te kunnen bestaan appelleert China aan het nationalisme. Dit wordt ook doorgetrokken in de internationale politiek. De tegenstelling Derde Wereld-geïndustrialiseerde landen wordt in een politieke ideologie doorgetrokken (i.p.v. de klassen-tegenstellingen in die Derde Wereld). Is ontspanning mogelijk in Europa, dan wordt het europees nationalisme aangewakkerd tegen de S.U. (het bijzondere gevaar voor de Derde Wereld is dan ineens van geen tel meer). Soms valt zo'n politiek nog goed uit (de hulp aan Tanzanië b.v.), maar in toenemende mate is een amerikaans-chinees bondgenootschap de konkrete werkelijkheid op het terrein.
- 3° De verschuiving van klasse- naar nationalistisch standpunt betekent ook, dat men geen gebruik meer maakt van de tegenstellingen in het imperialisme. Kijken we even naar de S.U. Lenin, Stalin en hun opvolgers hebben altijd bijzondere aandacht opgebracht voor dat probleem, want zo'n tegenstellingen laten toe de meest gevaarlijke instrumenten van het imperialisme te isoleren (cfr. Dimitrov en zijn front tegen het fascisme). Zelfs wanneer die politiek mislukte in het bedwingen van nazi-Duitsland, en moest vervangen worden door het Duits-Sowjet-niet-aanvalspakt, dan kon men door die tegenstellingen nog verhinderen dat de S.U. het ganse imperialisme op de nek kreeg. De chinese politiek komt in toenemende mate naar op konkrete samenwerking met de meest gevaarlijke tendenzen van het imperialisme en dit niet ter

verdediging, maar duidelijk ten nadele van de plaatselijke bevrijdingsbewegingen.

De gevolgen zijn ernstig, zowel voor de sterkte van de socialistische landen als voor de bevrijding van het neo-kolonialisme van de derde wereld.

Men kan begrijpen, dat ook kommunistische partijen al eens in ruzie liggen. Men kan verstaan dat er tegenstrijdige ideeën gehuldigd worden inzake internationale politiek. Schadelijk is echter het volgen van een verschillende strategie op wereldniveau. En het verlaten van het klassestandpunt is wel het meest funest.

- 0 -

Zijn de machtsverhoudingen ingrijpend gewijzigd door het chinese "schisma" ? Hoe groot de industriële armoede van China ook nog is, het gaat toch om 7 à 800 miljoen mensen. Als kandidaat-bondgenoot van de agressieve krachten in de "States" en in West-Europa is het dwaas die faktor van macht te onderschatten. Misschien stemt het nu optimistisch te merken, dat Mao aan gezichtsverlies leidt door het verlaten van het klassestandpunt. Maar dan moeten wij ook bedenken, dat de burgerij bij ons al altijd meesterlijk is geweest in het hanteren van onduidelijke ideologieën.

Een goed voorbeeld van manipulatie vindt men vandaag in het ophemelen van de landbouwmaatschappij. Ook zonder dat één chinees leider zich ooit nadrukkelijk in die zin heeft uitgesproken wordt in westerse publikaties toch het chinees "model" van ontwikkeling tot voorbeeld gesteld. En een hoge morele waarde wordt toegedicht aan het (eventueel tijdelijk, desnoods blijvend) aanvaarden van een armoede-die-door-allen-gedragen-wordt. Typisch is, dat men de kommunistische partijen die trouw blijven aan hun band met het industrieproletariaat voor "dogmatisch" verslijt (in Zuid-Amerika b.v.). De tegenstander spekuleert duidelijk op twee mogelijkheden:

- 1° in de ontwikkelingslanden op de kans de landbouwbevolking verwijderd te houden van industrialisatie (denk in dit verband aan het vroegere plan-Mansholt : een industrieel Europa met een agrarische reserve in de Derde Wereld; plan nu verlaten omdat het industriële enthousiasme ook in Europa niet meer wenselijk is);
- 2° in de geïndustrialiseerde kapitalistische staten op de (gewettigde) afkeer voor milieuvervuiling en industriële wildgroei, om nulgroei,

spaarzaamheid, offervaardige armoede aan te praten. In China is de realiteit van het overwicht van de landbouwbevolking, met haar specifieke mentaliteit en gevolgen voor het oriënteren van de economie, al met al nog niet hetzelfde als het ideologisch verguizen van de industrialisatie. Dat belet onze burgerij niet om er haar voordeel mee te doen en de westerse intelligentsia te verleiden met het toverwoord "ander model"...

Is er dan niets positiefs voortgevloeid uit het Maoïsme ? Toch wel, maar om dit te waarderen in het geheel van de wereldpolitiek moeten wij even verwijzen naar de geïsoleerde positie van het kommunisme in de koude oorlog. Er was toen een "model" dat in alle toonaarden verguisd werd : dat van de Sowjet-Unie. Dat anti-kommunisme was toen o.a. een middel om een dieper nadenken en bewustwording te beletten over economische wildgroei, over planning, over evenwicht tussen industrie en landbouw en over evenwicht tussen produktie en behoeften. Maar de klassenstrijd bleef drukken. Wie daarvan bewust werd maar ook ergens geen raad wist met zijn kritiek op de S.U. stond hulpeloos te drementelen. En op dat ogenblik kwam het Maoïsme voor als een herneming van het revolutionnair élan, als een opening in een toestand van verzuiling. In het bijzonder in de rooms-katholieke kerk sloeg dit aan. Zonder pretentie van volledigheid wijzen we op de volgende factoren :

- het voluntarisme appeleert aan het filozofisch idealisme in de mate waarin het de wil of het geloof laat gelden boven de konkrete mogelijkheden i.p.v. erbinnen;
- door de centrale positie verleend aan de figuur Mao kwam dit appel over als een revolutionnaire stimulans uitgaande van de top. Bij een klerus die zich bewust wordt van de klassestrijd moest dit zinvol zijn, want zij wordt opgevoed in een geest van "de lasten op zich te nemen". Het leek of men als kristen zich eindelijk kon rehabiliteren en daarbij een zekere afstand t.o. het atheïstisch kommunisme kon bewaren.

Dit zijn in de ontwikkeling positieve factoren. (Wie eenmaal de klassestrijd ziet heeft de eerste stap gezet naar een bewustwording van de konkrete aanwending ervan. Daar vallen discussies over geloof en niet-geloof verder totaal buiten... wanneer men dat wil). Als nevenwerking heeft het Maoïsme op wereldniveau de funktie van katalysator vervuld, funktie die het weer verliest naarmate zijn negatieve trekken op de voorgrond komen. Maar intussen is een proces weer versneld en spelen de burgerlijke manipulanten met een zwaard dat aan twee kanten snijdt.

Wij hebben in deel II wel veel aandacht gegeven aan het Maoïsme. We hopen dat we voldoende duidelijk hebben gemaakt dat dit onderwerp inderdaad te maken heeft met de internationale politiek. De wisselwerking tussen binnen- en buitenlandse politiek, tussen klassenstrijd op nationaal en op internationaal niveau, tussen arbeidersstrijd en vredespolitiek, dat alles is door de agitatie van en het verzet tegen het Maoïsme weer scherper in het licht gekomen.

Jaargang 1976 : gewoon abonnement 250 F. (vier nummers)
studenten 200 F.
per los nummer : 70 F.

Maar natuurlijk zijn steunabbonementen ons zeer welkom !

Alle stortingen : postrekening 000-0944464-72 t.n.v. Frans Masereel
Fonds vzw., Stalingradlaan 18/20, 1000 Brussel.

Redactie-adres : Stalingradlaan 18/20, 1000 Brussel-tel.02/512.90.15
verantwoordelijke uitgever: L.Brabans, Stalingradlaan 18, 1000 Brussel.